

[Jørgen Estrup]

Jeg er ikke sikker på, at det er nogen særlig farbar vej blot at pålægge kommunerne et eller andet uden at vide, hvordan kommunerne skal gøre det i praksis. Sagen er netop, som hr. Holger K. Nielsen sagde, kompliceret. Noget af det komplicerede er, hvordan man hjælper en samling mennesker, der gerne vil lave et boligfællesskab, til faktisk at få noget konstruktivt ud af det. Det er ikke nok bare at nedskrive, at kommunerne nu skal prioritere disse boligfællesskaber højest, hvis de faktisk ikke kan fungere, medmindre man har en helt anden rådgivning. Derfor tror jeg, det er et lille skridt at lave et sådant idékatalog. Det er også et lille skridt at få Kommunernes Landsforening til at gå ind i sagen. Det vil føre i den rigtige retning, er jeg overbevist om.

Hvis vi derimod kan finde nogle andre små eller større skridt, er vi fortsat til at snakke med. Vi tror bare ikke på, at påbud alene kan hjælpe.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Hr. Jørgen Estrup. Det, vi foreslår, er små, men meget væsentlige skridt. Alle erfaringer viser, at disse selvgroede andelsboligforeninger har et stort problem. De ved ikke, om de i sidste ende kommer med i kvoten. Den lange, usikre ventetid betyder, at mange bofællesskaber går i opløsning.

Det, vi foreslår, er positiv særbehandling af disse selvgroede andelsboligforeninger. De, der kender de folk, der arbejder med disse problemer, ved, at det vil være en meget væsentlig forbedring af deres muligheder for at komme i gang.

Det er korrekt, at der også skal andre ting til. I det socialdemokratiske betænkingsbidrag nævner man, at man kunne lave en rådgivningsvirksomhed. Det vil vi gerne støtte. Men en positiv særbehandling i kommunerne og i Boligministeriet vil være et meget vigtigt skridt i retning af, at man kan fremme de selvgroede andelsboligforeninger. Det er meget vigtigt.

Svend Andersen (S):

Oplysningen om, at det kun er 10 pct. af andelsboligerne, der starter som selvgroede foretagender, var en konstatering af, hvad vi vidste i forvejen. Derfor må det være meget beklageligt at konstatere, at De Radikale ikke mener, at der er grund til at gøre noget for det meget udmær-

kede forslag og de gode intentioner, som De Radikale selv havde, da man fik gennemført tanken om de private andelsboliger.

Men som hr. Holger K. Nielsen nævnte, har Socialdemokratiet peget på andre ting, som vi mener bør rettes vedrørende de private andelsboliger. Ud over, at de selvgroede bør have en høj prioritet, bør der oprettes en vejledningstjeneste, så de kan blive hjulpet over de problemer, de måtte have. Et af de største problemer er, at en lang række af de private andelsboliger opføres, uden at der har været kontrol med kvaliteten, og uden at de har været udbudt i offentlig licitation.

Jeg vil godt spørge den radikale ordfører, hr. Jørgen Estrup, som jeg går ud fra hører efter, om de små skridt, De Radikale er på vej til at ville tage, kunne omfatte en bestemmelse om, at når en vis procentdel af en privat andelsbolig var solgt, f.eks. 60 pct., skulle den overtages af beboerne og dermed være omfattet af bestemmelserne om offentlig licitation, således at der bliver kontrol med kvalitet og pris. Så vil de kommende andelsboligtager kunne få en bolig, hvor pris svarer til kvalitet, og samfundet skal kun betale rentesikring, boligydelse m.v. i forhold til det, boligen rent faktisk kostede, og ikke i forhold til det, entreprenøren rent faktisk havde mulighed for at tage for boligen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslaget til folketingsbeslutning forkastedes, idet 54 (S og SF) stemte for, 77 (KF, V, FP, RV, CD og KRF) imod.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Anden (sidste) behandling af beslutningsforslag nr. B 52:

Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af traktat mellem Danmark og Den Tyske Demokratiske Republik om afgrænsningen af kontinentalsoklen og fiskerizonerne undertegnet i Berlin den 14. september 1988.

Af udenrigsministeren (Ellemann-Jensen).
(Fremsat 25/1 89. Første behandling 2/2 89. Betænkning 10/5 89).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Ole Espersen (S):

En svensk rigsdagsmand advarede for nogle år siden imod den udvikling, der bestod i, at det svenske utrikesutskott, der svarer til det danske udenrigspolitiske nævn, kunne udvikle sig til at blive en forgyldt rottefælde. Dermed mente han, at det var et udvalg, hvis medlemmer blev pænt behandlet, undertiden endda respektfuldt. De blev forsynet med informationer, og man rådspurgte udvalget. Alt sammen godt. Men de informationer, udvalget fik, var selvfølgelig – og sådan må det være – dem, regeringen udvalgte. Resultatet bliver så, at udvalget/nævnet rådgiver på basis af disse informationer, hvorefter regeringen handler, og hvorefter udvalget/nævnet er bundet, og dermed er Riksdagen eller Folketinget rent faktisk bundet.

Jeg har følt, at det danske udenrigspolitiske nævn i denne situation på en måde har fået oplysninger – som jeg sagde det ved førstebehandling – der er forregnede, og som ikke har givet det fulde overblik. Det er baggrunden for, at vi har følt, at den rådgivning, det har været muligt at give regeringen, ikke har været givet på et tilfredsstillende grundlag.

Når vi har følt det, skyldes det en række forhold. For det første har vi overhovedet ikke fået oplysninger i nævnet om de rent faktiske fiskeriinteresser på det afgivne område. Det har vi fået senere efter – kan vi godt sige – hårdt pres. Vi har fået oplysninger om betydningen af grænselinjens endepunkt i forhold til Polen, men vi blev ikke oplyst om, at den betydning var helt afhængig af, at Polen accepterede betydningen. Endelig blev det adskillige gange fortalt os, at som et led i det samlede aftalekompleks ville der blive indgået en traktat af kompenserende karakter med hensyn til fælles fiskerirettigheder i forhold til DDR.

De informationer, vi har fået, har efter min opfattelse ikke været korrekte. Jeg har i hvert fald ikke i mine år i Folketinget oplevet, at jeg skulle have taget så grundigt fejl, så jeg tror, at der i det mindste er nogen skyld på begge sider.

Ministeren har altså gjort det usædvanlige – og det i sig selv kan man jo ikke kritisere – at han har sendt ministeriets optegnelser fra nævnmøderne til Udenrigsudvalget, men kun

de optegnelser, ministeren har fundet det rigtigt at sende over. Vi har bedt om at få samtlige relevante optegnelser. Det er blevet afslået. Vi fik at vide, at vi kunne komme over i ministeriet uden blyant og fotokopieringsmaskine og gennemse, hvad der var. På den måde står regering og Folketing ikke på lige fod, og det finder vi er utilfredsstillende.

Noget ret afgørende er også, som det fremgår af vores betænkningssbidag fælles med Socialistisk Folkeparti, at man kort og utvetydigt fastlagde grænsen over for fiskerne allerede før aftalens undertegnelse, altså før den havde nogen som helst retsgyldighed. Denne fastlæggelse af grænsen i breve til organisationerne er i klar strid med loven om Danmarks fiskeriterritorium, som kræver en færdigforhandlet og ikrafttrådt aftale, og som forudsætter, at grænsefastlæggelsen sker i bekendtgørelsesform eller anordningsform. En klart retsstridig, lovstridig handling, en handling, der strider mod loven om Danmarks fiskeriterritorium! Det har vi selvfølgelig spurgt om, og jeg skal forskåne Folketinget for at læse de, vil jeg godt sige, pinlige svar op, vi har fået, men det gør jeg naturligvis gerne, hvis der er nogen, der ønsker det.

Denne handling i strid med loven er naturligvis også i strid med grundlovens § 19, hvorefter enhver grænseændring kræver Folketingets samtykke. Et sådant samtykke forelå ikke. Det fremgår i øvrigt af ministeriets egne notater fra januar 1987, at Folketingets samtykke er nødvendigt. Ikke desto mindre fastsætter man grænsen, uden at dette samtykke er indhentet.

Herved har man unødigt i hvert fald i mindst et år frataget danske fiskere fiskerirettigheder i en situation, hvor fiskerierhvervet er overordentlig trængt. Det har man gjort i modstrid med de love, jeg nævnte, og ganske unødigt i forhold til danske fiskere.

Jeg vil ikke påstå, at fiskeriorganisationerne har været særlig meddelssomme. Det tør jeg selvfølgelig ikke sige, men det fremgår i hvert fald ikke af materialet. Der foreligger i sagen overhovedet intet skriftligt materiale om betydningen af de fiskevande, der her er tale om. Der foreligger et stærkt fortroligt kort, der intet siger om det afgivne område. Hvis ministeren ikke har været i stand til at få flere oplysninger, må jeg da sige til ministeren, at så kan vi ikke bebrejde ham, at oplysningerne er så fåtallige, men det er meget overraskende.

[Ole Espersen]

Lad mig til slut sige, at vi på trods af disse betænkeligheder siger ja til, at aftalen bliver ratificeret. Vi tror ikke, at det kan lykkes efter det, der er sket, at få en bedre eller stort anderledes aftale forhandlet i hus, men vi beklager, at sagen har haft det forløb, den har.

Hvis jeg må tilføje en måske lidt personlig beklagelse dertil, er det, at jeg faktisk synes, det må have været ubehageligt for embedsmænd i to forskellige ministerier at skulle svare det, som de af politiske grunde har været nødt til at svare, på de spørgsmål, der er stillet. Jeg synes, det må have været en utrolig ubehagelig situation på klare, koncise spørgsmål at skulle give de svar, der er givet, men jeg erkender, at de har været i en bunden situation, og dette er naturligvis skabt under politisk ansvar.

Fischer (KF):

I modsætning til hr. Ole Espersen hverken kan eller vil jeg referere, hvad der er foregået i Det Udenrigspolitiske Nævn, men jeg vil godt sige lidt om, hvad der er foregået i Udenrigsudvalget.

På baggrund af det, der er foregået dér, føler jeg, at hr. Ole Espersens kritik af udenrigsministeren er fuldstændig urimelig og vildledende. Faktisk føler jeg, at udenrigsministeren på en meget energisk og grundig måde har orienteret Udenrigsudvalget endog i mindste detalje om denne sag.

Det er en sag, der har været gjort til genstand for en overordentlig grundig udvalgsbehandling. Jeg har forstået, at Det Udenrigspolitiske Nævn også har været grundigt orienteret, og at der løbende har været fuld opbakning bag regeringens forhandlingspolitik. Fiskeriministeren har været i samråd, udenrigsministeren har været i samråd, og ærlig talt føler jeg, at hr. Ole Espersen, bortset fra en enkelt undtagelse, politisk set står helt isoleret med sine udfald mod den grænseaftale, som rundt omkring betragtes som overordentlig positiv for Danmark.

Jeg forstår ikke, hvor hr. Ole Espersen vil hen i denne sag. Når vi nu har opnået resultater, der er maksimale ud fra danske suverænitets hensyn, hvorfor så dette politiske kommandoraid, der kun kan skabe tvivl om Danmark som forhandlingspartner, når vi senere skal i gang med andre vigtige forhandlinger?

Jeg har også noteret, at såvel formanden for bornholmerfiskerne som formanden for Rønne

Fiskeriforening har udtrykt sig positivt om det opnåede forhandlingsresultat og ikke deler hr. Ole Espersens kritik af de administrative forholdsregler, der er sat i værk for at undgå gnidninger mellem Danmark og DDR i overgangsperioden, indtil aftalen er endeligt ratificeret.

Som et lille p.s. har jeg i øvrigt noteret, at ingen af vore bornholmske folketingsmedlemmer har udtrykt nogen som helst kritik af denne aftale. Det siger også noget. Derfor, hr. Ole Espersen, stop dette politiske kommandoraid!

Glistrup (FP):

I de sidste sådan cirka 40 generationer har fiskeriet været det mest afgørende basiserhverv for, at bornholmerne har kunnet opretholde deres tilværelse. Det, Folketinget nu står i begreb med, er at rokke ved et af de helt væsentlige fundament, der i disse tusind års fred over Østersøen har bevirket, at man har kunnet fiske på Adler Grund sådan, som man vil fiske på Adler Grund. Man må fiske, hvor fiskene er. Somme tider er de lidt nærmere den tyske grænse og somme tider lidt nærmere den danske grænse, og der har været fred og ingen fare derude på fredens hav i alle disse mange år, hvor man simpelt hen har fulgt fisken, uanset om man så er kommet på den ene eller på den anden side.

Nu begynder jurister og embedsmænd og politikere altså at blande sig i det, og vi har al mulig grund til at frygte, at med den »Ordnung muss sein«-linje, som er karakteristisk for det tyske folk, hvis man overhovedet må omtale sådan nogle almindelige folkekaraktistika, må vi påregne, at nu bliver der en nogenlunde strikt overholdelse af den grænse, hvis en ratificering virkelig skulle ske i det danske Folketing.

Igennem de mange år, der er gået, siden Ab-salon byggede Havn, har man herovre fra København givet bornholmerne det ene knubs efter det andet og den ene ufortjente revselse efter den anden, men på fiskeriområdet er det først efter den nuværende statsministers tiltræden, at man virkelig for alvor er begyndt at genere bornholmerne.

De tre fiskeriministre, vi har haft efter regeringsskiftet i september 1982, har alle tre generet bornholmsk fiskeri så groft, at Bornholms fiskeri nu på masser af områder er ved at blive udsuget og undermineret. Dette er altså bare et

[Glistrup]

yderligere slag oven i den gene, man har forvoldt Bornholms fiskeri i forhold til det øvrige lands.

Når den konservative ordfører kan ironisere og sige: Man har ikke hørt noget fra de bornholmske folketingsmedlemmer, er det da ganske naturligt. De er valgt på Nordøstbornholm. Dette drejer sig om Sydvestbornholm, og der er en helt afgørende forskel på interessen i denne sag mellem Sydvestbornholm på den ene side og Nordøstbornholm på den anden side. Derfor er der ikke nogen som helst grund til forundring vedrørende denne side af sagen. Men for det sydvestbornholmske erhvervsliv er det her faktisk en fuldstændig undergravning af det, der altså i disse mere end tusind år har været det absolut sikre og gode fundament.

Derfor er det ganske naturligt, at man igen den tid, hvor denne sag har været under behandling, har spurgt og spurgt og spurgt: Hvad kan dog regeringens grund til et sådant forræderi over for danske interesser være?

Vi har hørt mange dødssyge forklaringer, men hver eneste af disse forklaringer har været uden enhver saglig holdbarhed. Stort set er de mundet ud i to ting:

For det første regeringens almindelige lallende optimisme om, at hvis vi nu følger os efter folkekommunisterne dernede i Østberlin, vil vi nok opnå, at man vil klappe Danmark pænt på skulderen, når vi skal til at forhandle med Sovjetunionen eller Polen eller Sverige, eller hvem vi vil handle med, sådan at resultatet bliver det, at hvis Danmark har vist sig føjeligt og pænt og afstået værdifuldt territorium til Østtyskland, så bliver vi imødekommet de andre steder. – Al forhandlingserfaring tilsiger det modsatte.

Det andet argument har været, at udenrigsministeren har drømt drømme om, at man kan lave noget oliesvineri ude i Østersøen, altså at der kan findes olie på Østersøens havbund. Det er der ingen af os der ved. Jeg håber ikke, han har ret, for det vil bestemt ikke være sundt, hverken for det bornholmske samfund eller for Østersøen i bred almindelighed, hvis et farvand af den karakter skulle blive belemret med boreplatforme og Rønne omdannet til et Stavangerluderkvarter. Det er bestemt ikke det, vi ønsker.

Når der derfor ikke har været saglige argumenter overhovedet, til trods for at udenrigsministeren har haft lejlighed til at tænke sig om så

længe, er det helt klart, at det må basere sig på usaglige argumenter. Og det falder jo pænt i hak med, hvordan denne regering i øvrigt har opført sig, når den har været på statsbesøg. Hvad enten udenrigsministeren er rejst til Kina og har givet rentefri milliardlån, som kineserne så øjeblikkelig har sat i amerikanske banker, så de kunne udlåne nogle penge til Danmark, så vi kunne yde yderligere lån, eller statsministeren har smidt ¼ mia. kr. ned i Egyptens sandørken, var det jo præcis det samme som her. Da statsministeren skulle til Østberlin på det berømmelige møde, hvor hans fine statsministerøjne ikke måtte se disse flygtninge – så dér skulle de smides i det østtyske folkepolitiske arme – skulle han have noget at dele ud af, og så delte han altså ud af dette værdifulde danske territorium.

Det er en skam, at vi 125 år efter 1864 igen oplever en dansk statsminister, som afstår værdifuldt dansk territorium til Tyskland. Statsministeren har allerede i sit virke i øvrigt indranget sig på linje med C.C. Hald og D.G. Monrad; det er de tre dårligste statsministre, vi har haft blandt de 35, der har været siden 1848.

Nu kommer der altså et nyt eksempel, idet vi netop i 125-året efter 1864 oplever en så skændig handling, som det her er udtryk for, og som enhver, der stemmer ja til dette forslag, må skamme sig over.

I Fremskridtspartiet har vi ikke haft nogen som helst forhåbninger om, at en regering, der disponerer på den måde, var til at tale til fornuft. Derfor havde vi sat vor lid til, at Nylarskeren her i Folketinget havde styrke til virkelig at få dannet et flertal imod det, for ligesom han er vokset op på Arnager Havn, er jeg vokset op på Søndre Bådehavn, så vi ved udmærket, hvad det her drejer sig om af fundamentale ting for hele Sydvestbornholms fortsatte mulighed for eksistens.

Men dér har det altså desværre vist sig, at hr. Ole Espersen ikke har haft den fornødne styrke til at skaffe de 80 mandater, som meget gerne skulle have været lagt oven i de 16 Fremskridtsmandater for at opnå et flertal for at forkaste dette skændige, anationale, landsforræderiske forslag. Det er trist, at hr. Ole Espersen ikke har haft den styrke, men jeg skal bestemt ikke underkende, at han har gjort et stort og dygtigt arbejde for at komme den vej.

Den begrundelse, der i betænkningen gives fra de 80 mandater, der gerne skulle have hjul-

[Glistrup]

pet til med at redde det her, nemlig at det nok vil være svært at opnå noget andet forhandlingsresultat, må jeg erkende at vi ikke lægger nogen vægt på i Fremskridtspartiet, for vi mener jo netop, at det essentielle i denne sag er, at man ikke skulle forhandle. Man skal overlade det til fiskerne derude på territoriet, som man har gjort det igennem tiderne helt tilbage fra Vesetes æra derovre i Rønne. Man skal simpelt hen gøre det, at man overlader det til fiskerne, og det har man kunnet opretholde, uanset at Østtyskland fik kommuniststyre i 1945, uanset FN's havretskonference, og hvad der ellers har været, lige indtil man skulle forberede statsministerens statsbesøg i Østberlin. Det var først på det tidspunkt, at der begyndte at gå kuk i det, fordi man altså begyndte på disse forhandlinger.

Derfor er svaret på betækningsbidraget fra Socialistisk Folkeparti og Socialdemokraterne, at det kun er strålende, hvis der ikke kommer nye forhandlinger, og at regeringen med andre ord får forkastet sit forslag her i dag, således at der ikke gives det samtykke, der kræves efter grundlovens § 19 for at afstå dansk territorium.

Det er en skam, hvis der virkelig stemmes som angivet i betænkningen. Jeg opfordrer meget kraftigt Folketingets medlemmer til at stemme nej til det rædselsfulde, nationalt ødelæggende forslag, som regeringen her har stillet.

Mogens Elvensø (FP):

Den traktat, vi nu vedtager at ratificere i dag, er jo ikke en traktat, der er påkrævet på grund af, at det skulle være nødvendigt internationalt, for status quo kunne vi godt have opretholdt. Havenes frihed bør opretholdes og garanteres, og den holdning burde have været Danmarks officielle holdning fra allerførste færd, da man begyndte at tale om fiskerigrænser mellem Bornholm og Østtyskland. Og man burde have haft den holdning allerede første gang, da der internationalt blev talt om grænser. Der har været talt om grænser mellem Island og England og andre steder, og allerede dengang burde man have vidst, at et lille land ødelægger sine egne interesser ved at oprette grænser over for stormagterne.

Bornholmerne har jo forsøgt at lave fiskeri ovre ved Seychellerne, hvor man ville fiske tun. Tænk engang, hvis der havde været grænser derovre! Så havde en sådan sejlads efter tunfiskeri været umuligt.

Det er klart, at DDR vil lave sådan en traktat, for i autoritær kommunisme vil man jo indespærre al frihed i stramme regler. Derfor er det klart, at man vil have den, og derfor er det, at jeg siger, at Danmarks og Bornholms stilling havde været bedre uden denne traktat.

Hvad er det, vi gør? Vi prisgiver Bornholm. Hvis man fisker inden for det territorialfarvand, der nu bliver fiskernes ovre ved Bornholm, og skal sende disse fiskerbåde over til frysehusene på Møn og på Sjælland, hvad sker der så? Så sker der det, at disse fiskerbåde kan opbringes enten af svenske fiskeriinspektionskibe eller af østtyske inspektionskibe. Og det er det, vi ikke vil have. Vi vil ikke have, at det kan ske. Vi havde hellere set, at der blev lavet aftale om en korridor, hvor danske både kunne sejle frit uden risiko for at blive opbragt af andre lande.

Hvad får Danmark til gengæld for sådan en traktat, hvor vi afgiver noget til DDR? Vi får løfte om, at man vil lave en traktat på 30 år om fiskeri. Vi har ikke engang lavet traktaten; vi får løfte om den. Hvordan kommer sådan en traktat til at se ud? Det ved vi ikke. Vi kan sige: En fugl i hånden er bedre end ti på taget, og den fugl, vi har i hånden, det er status quo.

Jeg er meget skuffet over at se, hvordan Socialdemokraterne har haft teoretiske indvendinger hele tiden, men så slutter med at kapitulere. Man slutter med ikke at se på traktatindholdet, men på teoretiske og hypotetiske ting og på, hvordan det hele er sket, og det spilder man udvalgets tid med i stedet for at hjælpe os med at få den traktat helt væk.

Hr. Glistrup talte historisk om gammel tid – jeg vil ikke gå længere end 50 eller 40 år tilbage. Da var jeg medlem af frihedsbevægelsen under krigen, og da sloges vi ikke for, at der skulle oprettes nye grænser. Hvad er det, vi nu gør? Vi kapitulerer over for Østtyskland, over for dets interesser. Vi laver grænser ude i vandet, og med den viden, vi har om, hvorledes østtyskerne opfører sig i forhold til grænser, hvorledes de skærper grænserne, kan vi jo se, at det er den aller-allermost farlige politik, Danmark indlader sig på i øjeblikket ved at lave denne traktat.

Jeg vil sige til Folketinget: Tænk jer om! Det er det aller-allerfarligste, vi gør. Det er nøjagtigt det, vi gjorde, da vi blev hentet til Berlin i 1939 og underskrev en ikkeangrebspagt. Vi bøjede os i støvet. Folketinget bøjer sig i støvet.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg ville egentlig ikke have taget ordet i denne debat, for CD støtter dette forslag, men jeg må nok sige, at når vi nu skal til at stemme om tilbagetrækningen fra Dannevirke, og hvad det ellers er, vi skal til at stemme om om et øjeblik, så synes jeg, at det kræver en enkelt bemærkning, nemlig den, at den debat, vi har haft i de sidste 10-15 minutter, efter min opfattelse er den mest modbydelige debat, der overhovedet har været i det års tid, hvor jeg nu har siddet i Folketinget.

Hvad i alverden er meningen med at overfalde vore naboer på den måde og grave det gamle tyskerhad og alle disse forskellige ting frem i en debat om en fiskeriaftale? Jeg har aldrig i mit liv kendt noget lignende, og jeg er sikker på, at signaler som disse i Berlin og i Bonn og alle disse andre steder, specielt måske i Vesttyskland, som er vore EF-venner, er meget, meget modbydelige at modtage. Så jeg siger velbekomme til dem, der udsender det signal.

Og så vil jeg gerne spørge hr. Mogens Elvensø, der taler så varmt for havenes frihed, om det er de store fiskerimagter, om det er de store, effektive udenlandske flåder, der skal komme og støvsuge danske områder, eller det er den danske fiskerflåde, der skal have mulighed for at gå ind i de store områder. Er det ikke i dansk interesse, at de store ikke kommer og fisker i vore områder? Det betyder, at det er i dansk interesse at lave nogle aftaler. Al den snak om havenes frihed kunne man have, hvis man var britisk stormagt for 100 år siden. Man kan ikke have den, når man er en dansk nation i året 1989.

(Kort bemærkning).

Glistrup (FP):

Det storeuropæiske Centrum-Demokrati kan selvfølgelig meget vel håne og sige, at det her kun er en fiskeriaftale, men for bornholmerne er der ikke tale om »kun«, når man taler om fiskeriet. Det er livsnerven i det bornholmske liv, og derfor er det, der drejer sig om fiskeri, meget, meget centralt. Og så er det ikke udelukkende fiskeri – det er Danmark, der forbløder ved, at vi afstår meget, meget værdifuldt dansk område uden at få noget som helst til gengæld.

Der er ikke tale om, at man på nogen som helst måde gør det, som hr. Duetoft ville ind på,

nemlig fører fiskeripolitik ud fra, at man skulle beskytte nogle bestemte fiskere frem for andre. Det danske fiskeri – stort eller småt – bliver dårligere stillet, efter at hr. Duetoft har været med til at vedtage dette forslag. Derfor var hr. Duetofts indlæg helt forfejlet.

Så kan han selvfølgelig let sætte sig op på den moralske sadel, som hans gruppeformand satte sig op på i debatten i går, og sige, at det er frygteligt, at man bruger Folketingets talerstol til at sige sandheden fra. Hvor i alverden skulle man ellers sige sandheden? – selv om det forekommer nogle medlemmer af Centrum-Demokraternes gruppe afskyeligt at høre sandheden meddelt, som de gjorde det i går, og som de åbenbart også gør det i dag. Vi er ikke her i Folketinget for at være de sarte ørers klub, vi er her, for at rigtigheden om den frygtelige politik, der føres på de forskellige områder, også kan komme frem her fra denne talerstol. Så derfor var hele hr. Duetofts indlæg aldeles forfejlet.

(Kort bemærkning).

Mogens Elvensø (FP):

Jeg vil gerne sige til hr. Duetoft, at det da ikke drejer sig om, at de store trawlere skal ned at fiske ved Bornholm. Det drejer sig om, at man laver grænser ude i havet; det er det, aftalen drejer sig om.

Og så lover man os en fiskeriaftale. Se, den fiskeriaftale skal vi have under alle omstændigheder, også selv om der ikke er grænser ude i havet, og den fiskeriaftale vil da kunne forhindre de trawlere, som hr. Duetoft taler om.

Niels Anker Kofoed (V):

Nu ved man jo af erfaring, at der bliver taget referat af disse møder, og derfor føler jeg mig foranlediget til at sige nogle ting.

Jeg vil ikke sige, at hr. Glistrup har sagt noget sludder, men det er ikke korrekt. Det, det drejer sig om, er, at vi har accepteret FN's havretskonference om, at der skal være 200-søsmiles-fiskerigrænser. Men i Østersøen hænger det sådan sammen, at man ikke kan opnå 200 sømil, men må gå ind for midtlinjeprincippet. Derfor er det, regeringen har forhandlet sig frem til med Østtyskland, principielt noget, vi er vældig tilfredse medovre på Bornholm, vi, der bor der, i hvert fald.

Det, at man for første gang har anerkendt midtlinjeprincippet i Østersøen mellem Dan-

[Niels Anker Kofoed]

mark og de andre lande, er det væsentligste. Den næste forhandling, der skal foregå, er med Polen. Vi har stadig væk den grå zone med polakkerne, og derfor er det meget vigtigt for os at få midtlinjeprikket anerkendt ved den første ratifikation.

Med hensyn til, hvad der er realiteten i fiskeriet, drejer det sig om, at vi netto har afgivet 30 km² eller 3.000 ha, og der er ingen, der med fuld ret kan hævde, at det har nogen som helst indflydelse på fiskeriet, selv for Arnagerfiskerne, hvis interesser hr. Glistrup påstår at varetage sammen med hr. Ole Espersen.

Jeg skal også anholde den bemærkning, at vi bornholmske folketingsmedlemmer er valgt på Nordvestbornholm. Det er længe siden, hr. Glistrup har været på Bornholm, kan jeg forstå; jeg kan invitere ham over på ferie igen, så han kan lære lidt om, hvad det drejer sig om. Vi er valgt til at repræsentere hele øen, hr. Glistrup, og hr. Glistrup skal ikke prøve på at varetage vores interesser; det skal vi nok selv klare.

Det, der er opnået, er et godt resultat, og det har ingen indflydelse på fiskeriet overhovedet. Det, der har indflydelse på fiskeriet på Bornholm, er vores kvoteringsordning, men den har ikke noget med denne aftale at gøre. Vi er tilfredse. Det, vi kan anke over, er, at det har taget for lang tid i Udenrigsudvalget, hvorfor man ikke har fået fiskeriaftalen med Østtyskland i gang.

I øvrigt kan jeg oplyse, at forholdet i Østersøen med østtyskere og polakker er ganske udmærket, selv om vi ikke har så stor en flåde, som vi havde i 1807.

(Kort bemærkning).

Glistrup (FP):

Jeg er naturligvis enig med medlemmet fra Bornholms 2. amtsvalgekreds, hr. Niels Anker Kofoed, i, at dette ikke har noget med fiskekvoterne at gøre. Når fiskekvoterne blev nævnt, er det bare, fordi dette her kommer oven i de ulykker, som regeringen har påført de bornholmske fiskere med kvoterne.

Jeg kan også være enig med hr. Niels Anker Kofoed i, at hvis han havde haft ret i sin antagelse om, at dette her ville være gavnligt for at få en god aftale med Polen, måtte vi sluge en dårlig aftale med Østtyskland. For der er ikke nogen som helst tvivl om, at det nordøstbornholmske fiskeri er langt mere effektivt end det,

der er på Sydvestbornholm, og hvis man derfor kunne opnå noget rigtigt for Østbornholm, for Neksøfiskerne, ville det være mere værdifuldt for Bornholm. Men kernen i det er, at Rønnefiskerne, Arnagerfiskerne og Haslefiskerne kommer til at betale en pris, uden at fiskerne fra Neksø og Svaneke og Snogebæk får noget som helst til gengæld for det. Det er jo bare tomme ord, udenrigsministeren har kunnet præstere, når han har sagt: Polakkerne vil nok blive venligere mod Danmark, hvis Danmark kapitulerer over for østtyskerne.

Det er derfor, at hr. Niels Anker Kofoeds argumenter bygger på kviksand, desværre.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Hr. Fischer for en kort bemærkning, og så vil jeg overveje at lukke lidt ned for diskussionen, så vi nærmer os afslutningen.

(Kort bemærkning).

Fischer (KF):

Det er egentlig sørgeligt, at Folketinget skal bruge så megen tid på Fremskridtspartiets inkompetence. Skulle man sige noget positivt om hr. Glistrups indlæg, måtte det være, at blev Fremskridtspartiets tanker gennemført, ville det for mange år fremover løse værftskrisen i Danmark, for vi ville skulle bygge så mange kanonbåde til at beskytte fiskerfartøjerne, at det ville være en ren lykke for disse værfter.

Riishøj (SF):

Jeg vil blot sige, at hr. Fischer ikke kan gå herop og sige, at hr. Ole Espersen står totalt isoleret i denne sag. Vi har lavet et fælles betænkningssbidrag sammen med Socialdemokratiet og har påpeget de mangelfulde oplysninger med hensyn til fiskeriet og til fremmed myndigheds rådighedsret over dansk territorium, inden traktaten er indgået.

Når vi stemmer for aftalen, skyldes det, som hr. Ole Espersen også har været inde på, at vi ved en ny forhandling næppe opnår en bedre grænsedragning. Vi har også den opfattelse, at det dog er godt, at stater indgår aftaler med hensyn til fastlæggelse af fiskeriterritorier; ellers optræder der anarki. Endelig har vi også den opfattelse, at det rent arealmæssigt ser rimelig fornuftigt ud i den aftale.

[Riishøj]

Vi har de indvendinger, som vi er enige med Socialdemokratiet i, og derfor er det altså ikke rigtigt at sige, at nogle bestemte er isolerede i denne sag. Men traktaten som sådan mener vi ikke kan blive bedre ved en genforhandling, og derfor stemmer vi for.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

For nu at starte i den mere alvorlige ende af debatten vil jeg gerne udtrykke regeringens tilfredshed med, at vi nu omsider med et stort flertal i Folketinget bag os kan få ratificeret afgrænsningsaftalen med DDR, for det betyder, at vi dermed får endnu en af vore udestående tvistigheder om grænsedragning til søs bragt til opbør.

Det er nu engang sådan, at de nye folkeretlige regler, som de har udviklet sig med tildeling af 200 sømils økonomiske zoner eller fiskerizoner, har betydet, at der nogle steder i verden kommer overlappende områder, som der opstår tvistigheder om, og hvor man så i ro og orden skal forhandle sig til rette om, hvordan man skal dele det omstridte område.

Vi kender jo adskillige af den slags situationer. Der er ikke noget at sige til, at et land med Danmarks geografiske placering kommer i sådan nogle stridigheder, og efter at vi nu er færdige med at trække grænser med DDR, mangler vi i Østersøen at få trukket grænser mod Polen. Det skal jeg vende tilbage til om lidt. Det ligger der nemlig væsentlig større interesser i end i den sag, vi har beskæftiget os med her.

Vi har også et par udestående problemer i Atlanterhavet. Der udestår grænsedragning mellem Grønland og Island, mellem Færøerne og Island, mellem Færøerne og Storbritannien og Irland. Og som bekendt skal den afgrænsning, der skal foretages mellem Grønland og Jan Mayen, for ved Den Internationale Domstol i Haag, hvor vi vil få en del tid til at gå med den i de næste par år.

Hvordan skal man så vurdere den aftale, der er lavet med DDR? Ja, jeg vil sige, at den er vi knageme stolte af i Udenrigsministeriet, og jeg synes, der er grund til at rose de embedsmænd, der har lavet den aftale. Det er en utrolig flot aftale, som giver os det bedst tænkelige udgangspunkt for de meget svære forhandlinger, vi nu skal i gang med med Polen.

Da det jo er et ømt område, har jeg sørget for i hele processen at holde Det Udenrigspolitiske

Nævn særdeles grundigt orienteret. Det er også mit indtryk, at de medlemmer af nævnet, der har været til stede ved de møder, hvor det er sket – det siger jeg med speciel hilsen til hr. Ole Espersen, som jeg skal vende tilbage til om lidt – har følt sig særdeles godt betjent.

Det er klart, at når man skal lave sådan en aftale, skal man give lidt hist for at få lidt pist, og dér har vi sørget for at holde nøje kontakt med fiskerne på Bornholm, sådan at vi sørgede for at varetage deres meget store interesser.

Det er rigtigt, som flere har været inde på, at nogle fiskemuligheder på den såkaldte Adler Grund har vi afleveret, men til gengæld – og det har man jo så glemt at sige, når man har kritiseret det – har vi fået nogle nye fiskerimuligheder bekræftet, som ligger i den anden ende af territoriet, fiskerimuligheder, som man ikke tidligere havde eller ikke tidligere kunne være sikker på, fiskerimuligheder, som er langt bedre end dem, man har afgivet.

I virkeligheden burde det her jo have været en sag, som stille og roligt kørte igennem Folketinget, og hvor man roste de mennesker, der havde lavet aftalen, og roste regeringen for stor åbenhed i forløbet. Men sådan er det jo som bekendt ikke gået. Det er stadig væk lidt af en gåde for mig, hvorfor det er gået anderledes, men jeg er nødt til at svare på de bemærkninger, der er kommet fra to eksilbornholmere i denne sag.

Den første eksilbornholmer er hr. Glistrup, der jo nyder godt af politisk asyl i Vestdanmark og den gæstfrihed, vi yder eksilerede mennesker. Hr. Glistrup taler varmt om de gode gamle dage, hvor en mand var en mand, der stod til søs i sin båd og fiskede dér, hvor fiskene var. Ikke al den snak om grænser og aftaler! Nej, man stod ud i sin båd og hentede fiskene, hvor de var.

Og, hr. Glistrup, på det punkt føler jeg mig lidt som en åndsfulle, men verden er jo altså ikke for fribyttere som os på det felt længere. Vi er nødt til at indordne os under, at en ond verden sværger sig sammen imod mennesker, der på den måde vil tage deres ret, hvor de synes de har den. Verden er viklet ind i et net af aftaler og grænser osv.

Hvad gør man så over for det? Ja, man kan vælge den heroiske attitude, som hr. Glistrup gør det, med fare for at virke, skal jeg være venlig og sige let patetisk, eller man kan vælge at sige: Jamen så må vi jo gå ind i det aftalesystem

[Udenrigsministeren]

og prøve at få de bedst mulige aftaler ud af det; gå ud og trække grænser dér, hvor den internationale udvikling nu tvinger os til at trække grænser. Og jeg må indrømme, at jeg såmænd har meget mindre hår på brystet end hr. Glistrup, og det er altså den løsning, jeg har valgt og, synes jeg, med et godt resultat.

Jeg må sige til hr. Glistrup, at de meget stærke bemærkninger, han kommer med om afgivelse af interesser og slag mod bornholmsk fiskeri – og hr. Glistrup brugte nogle endnu stærkere udtryk; landsforræderi, synes jeg ligefrem jeg hørte – skal vi vist se stort på. Varmen er kommet til Danmark. Jeg vil stå fast på, at det er en flot aftale, der er lavet, og vi skylder de mennesker, der har forhandlet aftalen, stor tak.

Så er der hr. Ole Espersen, Dér kan man selvfølgelig sige, at livet er for kort og foråret for skønt til, at man skal lade sig irritere af en hr. Ole Espersen, men jeg må godt nok sige, at hans optræden i denne sag og kulminationen i dag med de bemærkninger, hr. Ole Espersen er kommet med, gør, at der så i hvert fald for historieskrivningens skyld på tryk i referatet fra denne debat i dag skal stå mine bemærkninger om hr. Ole Espersens optræden til evig forsmædelse for hr. Ole Espersen og de mennesker, der bruger ham som ordfører i denne sag.

Jeg er ganske enig i, at et udenrigspolitisk nævn selvfølgelig ikke skal blive sådan en slags forgyldt rottefælde, som hr. Ole Espersen kaldte det, men det bliver det jo heller ikke, hvis man kommer til de møder, hvor sagerne bliver behandlet, og hvis man i øvrigt bagefter udnytter de muligheder, der gives for at søge information om, hvad der er sket på møder, hvor man ikke er kommet.

Hr. Ole Espersen hævder, at nævnet har fået fortegnede oplysninger, og at nævnet ikke har fået fuldt overblik over sagen. Det står hr. Ole Espersen mig bekendt alene med, og det skyldes – som jeg har dokumenteret det over for Udenrigsudvalget – at hr. Ole Espersen har glimret ved sit fravær ved de møder i Det Udenrigspolitiske Nævn, hvor de sager er blevet behandlet.

Jeg har så som en service sendt ministeriets interne og fortrolige notater over fra netop de møder. Hr. Ole Espersen gentager her, hvad han har sagt så mange gange, at det jo bare er noget, jeg har valgt ud, at det ikke har været tilstrækkeligt.

Jeg har så inviteret hr. Ole Espersen til – selv om det er usædvanligt – at komme over i Udenrigsministeriet og se alle de papirer, alle de notater, han overhovedet havde lyst til at se i denne sag. Hvad er hr. Ole Espersens svar? Nej, det ville han ikke. Jeg skulle sende det over i Folketinget, og det ved hr. Ole Espersen godt at man ikke kan, for det er meget ømtålelige, meget vanskelige og meget fortrolige sager, der dels har at gøre med overståede forhandlinger med én fremmed magt og dels har at gøre med forhandlinger, vi skal i gang med med en anden fremmed magt, nemlig Polen.

Hr. Ole Espersen ved godt, at så kan jeg ikke begynde at sende papirer ud af huset, og jeg tager det som et tegn på hr. Ole Espersens manglende seriøse interesse i denne sag, at han har afvist min invitation til at komme over i ministeriet og rode i papirdyngerne, lige så meget han har lyst til. Det har hr. Ole Espersen ikke villet.

Men hvad er det så, der er substansen i kritikken? Der er to punkter. For det første hævder hr. Ole Espersen, at vi ikke har oplyst nok om fiskeriinteresser, der opgives. Og for det andet er der et spørgsmål om, hvordan man har administreret i en overgangsperiode.

Se, hvad det første angår, angriber hr. Ole Espersen pludselig her fra Folketingets talerstol de bornholmske fiskeriorganisationer for ikke at have givet ordentlige oplysninger. Jeg må her gentage et spørgsmål, jeg tidligere har stillet til hr. Ole Espersen: Hvem er det, der påstår, at de har mistet noget, der er så væsentligt? Kan hr. Ole Espersen ikke vise mig en fisker, der vil stå frem og sige det?

Det er ikke lykkedes at få de oplysninger frem. Jeg ved ikke, hvad det er, hr. Ole Espersen bygger sine påstande på. Det har ikke været mig muligt. Jeg har kun kunnet bygge på, hvad fiskeriministeren og jeg selv har fået at vide fra de bornholmske fiskeriorganisationer, og de er glade og tilfredse med helheden i det resultat, der er opnået. Kan hr. Ole Espersen ikke vise mig ét menneske eller måske endda flere, som er utilfredse – de mennesker, der formentlig står bag hr. Ole Espersens påstande?

Og så er der det dér med, at det, vi har gjort i overgangsperioden, skulle være lovstridigt. Jamen det er blevet dokumenteret, også ved svar fra Justitsministeriet, at det aldeles ikke er lovstridigt.

[Udenrigsministeren]

Lad os da prøve at se fornuftigt på det. Hvad skal man gøre i en overgangsperiode? Ja, dér skal man administrere i overensstemmelse med den aftale, der er indgået. Det har indebåret, at man så måtte stoppe på Adler Grund, men samtidig har vores fiskere kunnet fiske det andet sted, nede i det sydøstlige hjørne, hvor der er meget bedre fiskerimuligheder. Det vil sige, at det har været til fordel for vores fiskere, at vi har gjort det, som altså ikke engang er lovstridigt. Og jeg må sige, at så er det altså småligt kværlanteri, når hr. Ole Espersen kommer frem med sine beklagelser. Det er det rene skære flue . . . ja, jeg vil stoppe her. Fortsættelsen, hr. formand, har noget at gøre med fluers kønslov, men det skal jeg ikke komme nærmere ind på.

Jeg må sige rent ud: Jeg forstår ikke, hvad det er, der har drevet hr. Ole Espersen i denne sag. Jeg forstår det ikke. Jeg har prøvet at forstå det. Vi har besvaret det utal af spørgsmål, der er blevet stillet. Det eneste, jeg kan se, er, at hr. Ole Espersen gennem sin optræden har vanskeliggjort vore muligheder i de kommende, særdeles besværlige forhandlinger med Polen om en grænsedragning, hvor meget store danske interesser står på spil.

Men tilbage til den alvorlige del. Det afgørende er, at nu kan vi sætte punktum for denne afgrænsningstvist, og derefter kan vi bruge vores arbejdskraft på at få løst de udestående afgrænsningssager.

Ole Espersen (S):

Jeg synes faktisk, at jeg i mit første indlæg var overordentlig tilbageholdende i forhold til, hvad jeg kunne have været – åbenbart lidt for tilbageholdende. Men da nu udenrigsministeren af hensyn til historien ønsker at sige tingene mere direkte, vil jeg naturligvis også gøre det.

Først et par ord til hr. Fischer fra Det Konservative Folkeparti, som lægger vægt på, at der er givet fuld opbakning fra Det Udenrigspolitiske Nævn. Ja, der var ingen kritik, men det siger jeg jo nu for anden gang i dag: Det skyldtes bl.a. de fortegnede oplysninger og de manglende oplysninger, der prægede møderne. Det skal jeg vende tilbage til.

Så siger både hr. Fischer og udenrigsministeren: Når man nu opnåede gunstige resultater, hvorfor så al denne snak? Og det synes jeg faktisk har været det gennemgående træk i regerin-

gens holdning, ikke blot i denne sag, men også i en anden pinlig sag, som Folketinget i øjeblikket undersøger, at når man kan nå et efter regeringens skøn fornuftigt resultat, hvorfor så tænke på alt det med love og regler osv.? Jeg synes, det er en farlig holdning at komme ind på. Det er en holdning, der har præget både udenrigsministeren og hr. Fischer i denne sag. Jeg synes, det er en holdning, der ikke er uden alvorlige konsekvenser.

Det med, at de bornholmske folketingsmedlemmer ikke står bag den kritik, jeg har fremført her, er naturligvis forkert, idet det bornholmske folketingsmedlem, der er medlem af min gruppe, naturligvis står bag den kritik, jeg har fremført her.

Hr. Fischer sagde, at den administrative ordning, der er gennemført, vel ikke kan være så kritisabel. Jeg vil gerne spørge hr. Fischer, om hr. Fischer vil fortælle os, med hvilken hjemmel man har forbudt fiskerne at fiske på Adler Grund i det år, der er gået? Helt præcis med hvilken hjemmel har den danske regering gjort det? Det er ikke uden interesse for Folketinget at vide, synes jeg.

Dernæst kommer vi til udenrigsministeren, der startede med at sige, at nu omsider kan vi så formentlig få denne aftale ratificeret. Udtrykket »nu omsider« skal formentlig opfattes som en slags kritik af Udenrigsudvalget eller mig for at have forsinket sagen. I den anledning bør jeg sige, at udenrigsministeren brugte 6 måneder fra undertegnelsen i Berlin, før han sendte denne sag over til Folketinget, og vi har vist brugt 4 måneder, tror jeg. Det gjorde udenrigsministeren på grund af manglende ressourcer i ministeriet; det var den forklaring, vi fik. Jeg synes, det er et af de mange svar, der er meget overraskende. Årsagen har formentlig været en anden. Det skal jeg for venlighedens skyld lade være med at komme ind på.

De øvrige medlemmer i nævnet føler sig godt og grundigt orienteret, siger udenrigsministeren. Jeg er da ikke i tvivl om, at de følte sig godt og grundigt orienteret dengang; det var jeg såmænd også lige ved selv at gøre.

Men ministeren siger, at de medlemmer, *der var til stede*, har følt sig godt og grundigt orienteret. Jeg har set – og jeg tror, det er ret usædvanligt – at ministeren i et svar til udvalget har sagt, hvor mange gange jeg var til stede, og hvor mange gange jeg ikke var til stede. Jeg skal op-

[Ole Espersen]

lyse Folketinget om, at der har været 6 eller 7 møder, før aftalen blev undertegnet, og at der var ét eneste møde, hvor jeg ikke var til stede, ét eneste. Nu ryster udenrigsministeren på hovedet; jeg vil meget gerne bede udenrigsministeren dokumentere, at jeg ikke har passet arbejdet dér. Det arbejde har været besværligt, for man skulle spørge mange gange, men jeg har været der alle gange undtagen én eneste.

Så er der noget meget overraskende. Nu siger udenrigsministeren – og det er afsløring af hemmeligheder, kan jeg forstå – at vi jo i virkeligheden har fået bedre fiskerimuligheder, end vi havde før aftalen.

Det er overordentlig interessant af to grunde. For det første fordi ministeren i nævnet – og det tror jeg ikke at ministeren har bestridt, heller ikke officielt – har talt om, at der skulle indgås en kompenserende fiskeriaftale. Hvorfor skal man lave en kompenserende fiskeriaftale, hvis vi har vundet i kraft af den aftale, som ministeren omtaler her?

Den anden grund er, at det svar ville vi gerne have offentliggjort i forbindelse med betænkningen, men det kunne ikke offentliggøres – dette, at vi har fået fordele ved aftalen – af en eller anden grund. Det ville stride mod Danmarks interesser. Men ministeren står altså her og fortæller Folketinget det fra Folketingets tælerstol.

Det er uforståeligt, at så mange af de svar, der er afgivet, bl.a. ganske almindelige kort over energiinteresser, der i øvrigt er offentligt tilgængelige, ikke har kunnet offentliggøres i betænkningen med udvalgets afgørende indstilling til Folketinget.

Så der er tale om mange ting, som det af hensyn til historien burde have været tidsmæssigt muligt at få frem her.

Men jeg skal slutte med at sige én ting, nemlig at grænsefastsættelsen allerede i august-september sidste år er klart lovstridig. Og når ministeren siger, at det er dokumenteret i Justitsministeriet, at den ikke er lovstridig, så vil jeg gerne spørge, hvori denne dokumentation består. Fiskeriministeriet skriver, at nu er grænsen dér og dér – det er ordene – nu er grænsen som aftalt og den gælder. Kan det dokumenteres, at det er i overensstemmelse med loven om Danmarks fiskeriterritorium? Naturligvis kan det ikke det.

Og så er jeg i øvrigt overhovedet ikke eksilbornholmer, jeg har boet derovre i adskillige år, men det er jo ikke så afgørende.

Glistrup (FP):

Udenrigsministerens tale i dag bekræftede på ny, hvilken enorm afgrund der er mellem det fine miljø i guldlokaler, som han færdes i, og de mennesker, som det her drejer sig om. Jeg er ikke et øjeblik i tvivl om, at havde udenrigsministeren holdt sin tale i Det Danske Akademi eller andre finintellektuelle kredse, havde han fået i skokkevis af tikronemønter til belønning for, hvor fin en tale han holdt.

Men jeg kan også sige til udenrigsministeren, at han ikke vil være mere velkommen på Bornholm, end hans forgænger John Christmas Møller var i disse dage for 44 år siden, for det er et svigt af Bornholm, udenrigsministeren her gør sig skyldig i. Og så kan han nok så mange gange sige, at det er småkvæulanteri. For den, der får sin fyrstelige udenrigsminister aflønning hver den 1. i måneden, er det småkvæulanteri, det var udenrigsministerens udtryk om det, som den bornholmske fiskerbefolkning er udsat for i disse år.

Det, der er baggrunden for udenrigsministerens undren over, at der ikke har været nogen bornholmske fiskere, der er trådt frem og har voget hr. udenrigsministeren som den kullede greve, er simpelt hen den ganske enkle sammenhæng, at den regering, som udenrigsministeren er medlem af, i den grad har mishandlet og ødelagt det bornholmske fiskeri.

Det bornholmske fiskeri er ude for hver evig eneste dag at få den ene begæring efter den anden om tvangsauktioner, nye restriktioner, fangstbegrænsninger osv., og derfor kan man – hvis man vil overleve som bornholmsk fisker simpelt hen – ikke bare stille sig op over for en udenrigsminister, som har 163 folketingsmedlemmer bag sig, og sige: Her er udenrigsministeren og regeringen på gale veje. For man ved jo af erfaring, at man bare bliver knubset af den regering, der er tale om. Sådan er rent faktisk levestandarden og leveforholdene, hvor man kæmper for at bevare sin familie, kæmper for at bevare hus og hjem, kæmper for at bevare kutteren, som er pantsat i Bornholmerbanken langt op over, hvad den kan indbringe på en tvangsauktion. Derfor har det været det, som udenrigsministeren kalder eksilbornholmere,

[Glistrup]

der har måttet tale ret og rigtigt og sandhed i denne sag fra denne talerstol, så udenrigsministeren i hvert fald kan få at vide, hvordan sammenhængen er. Og den er en helt, helt anden end sådan, som den ser ud fra hans fine udsigtstårne, hvor han skuer ud over den store verden.

(Kort bemærkning).

Fischer (KF):

Jeg vil gerne sige til hr. Ole Espersen, at jeg opfatter det, regeringen har gjort, som i overensstemmelse med international havretspraksis, og det, man har foretaget sig, har været til fordel for de bornholmske fiskere med henblik på at undgå opbringninger.

Men for at sætte hele denne sag i relief er det interessant at se, hvad der står som afslutning på et Ritzau-telegram, hvor hr. Ole Espersen har kritiseret dette – dér står:

»Som helhed er hr. Ole Espersen tilfreds med aftalen, som ifølge udenrigsministeren har sikret Danmark 90 pct. af de områder, der kunne være strid om.«

Det synes jeg er ganske karakteristisk for hele denne sag.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg forstår på hr. Glistrup, at han begynder at føle forståelse for mennesker, der er i eksil, så hvis debatten har ført det med sig, er der da i hvert fald kommet noget positivt ud af den.

I øvrigt skal jeg bare sige til hr. Glistrup, at jeg måske kender mere til, hvordan man bevæger sig på en fiskerkutters dæk, end hr. Glistrup gør, så det med den enorme afstand kan jeg ikke rigtig tage til mig. Jeg kan kun gentage, som det jo også er fremgået af de utrolig mange besvarelser, vi har sendt til udvalget, at der er et positivt nettoresultat for de bornholmske fiskere i denne aftale.

Hr. Ole Espersen fastholder, at vi har begået noget, der er klart ulovligt, i overgangsperioden. Det er klart, at det er en alvorlig anklage, og jeg vil bestemt ikke have hægtet på mig, som hr. Ole Espersen gør det, at jeg blæser på loven, bare vi får et godt resultat. Men sådan er det jo heller ikke, og derfor har det undret mig at se, hvordan SF er sprunget med på den vogn med, at man påtaler visse forhold ved afgrænsnings-traktatens behandling i overgangsperioden. Man påtaler, står der i betækningsbidraget – og det er det, hr. Ole Espersen også var inde på

her – at man har tilladt fremmed myndighedsudøvelse på dansk område i overgangsperioden mellem undertegnelse og ratifikation.

Jamen kan eller vil hr. Ole Espersen og SF da ikke forstå, at i et omstridt havområde som det, der er tale om her, er der jo pr. definition konkurrerende jurisdiktionskompetence? Derfor kan der jo aldrig være tale om, at Danmark tillader fremmed myndighedsudøvelse på sit område. En sådan tilladelse behøver i dette tilfælde DDR jo ikke at få, for de føler jo i forvejen – da det er et omstridt område – at dér har de kompetence. Derfor er det en kompetence, som de mener at have – ligesom vi mener at have den – de udøver.

Nej, det, der er sket i overgangsperioden, er – for øvrigt i fuld overensstemmelse med folkerettens fornuftige krav til staterne om at finde ordninger, som gør, at man undgår at få konflikter i omstridte havområder – at indtil den endelige grænselinje er endeligt fastlagt, opfordres de to landes fiskeriinspektionsskibe til at afstå fra udøvelse af inspektion i de havområder, som efter grænselinjen endeligt tilkommer den anden part. Det er en yderst forstandig disposition i fuld overensstemmelse med havretten.

Når det her efterhånden er det eneste klagepunkt, hr. Ole Espersen har tilbage, og han siger, at han i øvrigt er tilfreds med aftalen og kan stemme for den, så er det, jeg finder, at hele hans store juridiske skoleridt her har været en opvisning i det, der på nudansk hedder coitus muscorum.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Nu kan man godt være utilfreds med proceduren, selv om man er tilfreds med resultatet, men jeg er ikke tilfreds med resultatet. Jeg har sagt, at det nok var nødvendigt at afgive noget, men bestemt ikke de værdifulde områder, og ikke på den måde, det er sket.

Udenrigsministeren svarede ikke på mine spørgsmål i anledning af hans anklager om, at jeg ikke havde været til møderne i nævnet. Det tager jeg som udtryk for, at jeg naturligvis har passet mit arbejde.

Men det afgørende i denne sag er jo, at ministeren påstår, at der handles fuldt lovligt derved, at man fastsætter en grænse i klar strid med dansk lovgivning. Der er her tale om, at

[Ole Espersen]

man har en regel i loven om Danmarks Riges fiskeriterritorium, der siger, at grænsen er midterlinjen, medmindre andet er aftalt, og så længe er den midterlinje grænsen. Og så kan man altså ikke fra ministerside komme og lave om på det uden at få lavet fiskeriterritorieloven om eller uden at indgå en gyldig international aftale.

Men da ministeren jo gentagne gange har bestridt dette og påstået, at han har dokumentation fra Justitsministeriet af, at dette skulle være lovligt, vil jeg for det første citere et svar, vi har fået, efter at jeg har spurgt om, hvorfor og hvordan man kan fastlægge grænsen på denne måde. Hvordan kan man skrive til fiskerne: Nu er grænsen ændret? Svaret er følgende:

»Skrivelserne er affattet på den måde, som Fiskeriministeriet skønnede var mest hensigtsmæssig i den foreliggende situation.«

Det er svaret. Det kan vel ikke være dokumentationen? Vi vil gerne have denne dokumentation, og derfor skal jeg på Socialistisk Folkepartis og vore vegne bede om, at andenbehandlingen afbrydes, således at vi i udvalget kan se denne dokumentation.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Der er nu af hr. Ole Espersen stillet forslag om, at sagens behandling standses, og at beslutningsforslaget henvises til fornyet behandling i udvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Sagens videre behandling stilles herefter i bero.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Anden behandling af lovforslag nr. L 231:

Forslag til lov om ændring af lov om forbud mod handel med Den Sydafrikanske Republik og Namibia.

Af udenrigsministeren (Ellemann-Jensen).
(Fremsat 19/4 89. Første behandling 27/4 89. Betænkning 9/5 89).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

§§ 1 og 2

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Anden behandling af lovforslag nr. L 171:

Forslag til lov om visse hovedlandevejsstrækninger.

Af trafikministeren (Knud Østergaard).

(Fremsat 12/1 89. Første behandling 27/1 89. Betænkning 11/5 89).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslaget og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Forhandling

Bakholt (S):

Ved førstebehandlingen af dette lovforslag gav Socialdemokratiet udtryk for, at vi var tilhængere af motorvejsbyggeri fra Kolding til Esbjerg, som det er foreslået i forslaget.

Ved den lejlighed kritiserede vi regeringen for den sene igangsættelse, og vi kritiserede også regeringen for den sene færdiggørelse. Vi er stadig væk, også efter udvalgsarbejdet, forundrede over, at der først skal ske noget så sent, som det står i bemærkningerne, altså i 1991, og at den første åbning af en delstrækning skal finde sted i 1996.